

Brand(t) - door Kerstin

01-03-2025 | Bron:

<https://www.expertisecentrumbuitenpromoveren.nl/Brandt-door-Kerstin>

Gisteren was het 28 februari 2025. Een dag die waarschijnlijk over vijfhonderd jaar nog steeds in de geschiedenisboekjes op school staat beschreven als dé clash tussen Westerse continenten. Evenals de bestorming van het Capitool op 6 januari 2001. Pas zo'n anderhalve maand geleden werd Donald Trump als de 47ste president van de VS geïnaugureerd. Samen met onderkoningen JD en Elon. Is dit de nieuwe definitie van gedeeld leiderschap?

Op nieuwjaarsdag bekeek en beluisterde ik het geweldige concert van het Nederlands Blazers Ensemble op onze nationale televisie.

Volledig gegrepen door de fantastische muziek en gastoptredens kwam de vraag in mij op: waarom lukt het om, verspreid over het verlengde podium van het Concertgebouw en musici die in alle richtingen staan opgesteld, als één samen te werken? Te meer omdat ik bij mijn bezoeken aan de klassieke werken, zelfs in kleine setting, alle leden van het orkest en eventueel koor naar één dirigent zie kijken.

Het antwoord dat ik zoek is niet een praktische, maar een filosofische: hebben de musici de dirigent nodig, of wil vooral de dirigent graag op de bok staan?

In zijn boek *Tegen Verkiezingen* (2013) stelt de Belgische archeoloog en filosoof David Van Reybrouck dat de huidige representatieve democratie in een diepe crisis verkeert. Kern van zijn betoog is dat verkiezingen, ooit bedacht als een essentieel democratisch instrument, nu paradoxaal genoeg een bron van onvrede en instabiliteit zijn geworden. Politieke besluitvorming raakt verlamd, populisme neemt toe en burgers voelen zich steeds minder vertegenwoordigd.

Van Reybrouck laat zien hoe verkiezingen historisch gezien niet per se synoniem waren met democratie. In de klassieke oudheid en de middeleeuwen werden vaak andere methoden toegepast, zoals loting en deliberatie (zeg maar: 'polderen'). Verkiezingen raakten echter in zwang als manier om elites te selecteren. De auteur wijst erop dat verkiezingen vooral zijn gecreëerd als selectieprocedure, niet als ideaal democratisch instrument.

Zo leiden verkiezingen tot campagnes die gebaseerd zijn op kortetermijndenken, polarisatie en beeldvorming in plaats van inhoud. Even een kleine toevoeging mijnerzijds: dat geldt niet alleen voor de campagnes, maar ook voor de daarop volgende machtsperiodes. Dat is precies de reden waarom ik fier achter een koningshuis sta.

Ik besloot na twee dagen nadenken mijn vraag dan maar voor te leggen aan Brandt Attema, de nieuwe artistiek leider van het Nederlands Blazers Ensemble. Hij mailde me direct de volgende dag een uitgebreid antwoord terug, waarvan ik hier een deel citeer.

“Wat een fijne vraag, ik heb daar vaak en veel over nagedacht. Heel eenvoudig gesteld denk ik dat een dirigent heel veel kan toevoegen als hij of zij een hele bijzondere visie op een compositie heeft waar alle musici zoveel vertrouwen in en respect voor hebben, dat door de ‘leiding’ die hij/zij geeft de muziek nog beter uit de verf komt. [...] Qua samenspel, is heel soms een dirigent ook best handig. Maar dat lossen wij op die plekken op door iemand van de blazers tijdelijk de rol van dirigent te geven.

We spreken letterlijk af, op die plek kijken we allemaal even naar de hoboïst of de klarinettiste bv. Daarna gaan we weer ‘samen’ voelen en hoeft er niemand leiding te geven. Grote voordeel van ‘geen dirigent’ vind ik, dat deze ‘cadeautjes’ waar ik over sprak, een musicus die op enig moment in het stuk een hele sterke verbinding voelt met die plek en geïnspireerd iets sneller, langzamer, harder, zachter, helderder of donkerder gaat spelen direct door de andere musici wordt gehoord en opgevolgd.

[...] Voor een club als het NBe, met relatief weinig musici en hele sterke muzikale persoonlijkheden, vind ik juist het werken zonder dirigent van het grootste belang.”

Het is anders maar toch dezelfde kleurfamilie als wat Van Reybrouck ‘deliberatieve democratie’ noemt. Centraal in zijn gedachtengoed staat de invoering van burgerfora en burgerpanels op basis van loting, vergelijkbaar met juryrechtspraak. Deze gelote burgers worden geïnformeerd door experts, gaan in overleg met elkaar en komen dan tot een gedragen besluit of advies. Dit proces zou volgens Van Reybrouck tot evenwichtigere afwegingen en grotere betrokkenheid leiden dan verkiezingen.

Om dezelfde reden ben ik als directeur van toezichthouder Testudo blij met het nieuwe ValideringsBestuur in het EVC-stelsel (een route waarin mensen hun kennis en kunde kunnen aantonen aan de hand van hun werkervaring, en zich zo kunnen kwalificeren als deskundige professional). Met de oprichting van dit orgaan afgelopen december hebben de uitvoerende partijen zelf de regie genomen, binnen de grenzen van de Kwaliteitscode – zeg maar de ‘compositie’.

Omringd door personen en organisaties die hun (historische) expertise graag delen. Want waar het originele concept van democratie wellicht niet overal past, zijn er varianten op basis van gedeeld eigenaarschap denkbaar waarin veel meer muziek zit..